

ОТЧЕТ

*за дейността на Министерството на образованието и науката
септември 2005 г. – август 2008 г.*

Изминаха три години от началото на мандата на правителството. Третата година беше най-трудната, особено за системата на училищното образование, където задачите бяха многобройни и нелеки, а очакванията на различните участници в образователния процес – завишени и не винаги еднопосочни. Това беше годината, в която беше положена първата задължителна матура, а училищата преминаха на делегирани бюджети, годината, в която преживяхме най-продължителната стачка с участието на българските учители. Но тази година беше в редица отношения и най-важната. Защото за първи път за образованието се заговори изключително сериозно и загрижено, което позволи да бъдат открити основните предизвикателства пред системата. И ако през първите две години бяха очертани приоритетите и направени начални крачки за постигане на набелязаните цели, то през тази трета година несъмнено се осъществиха ключови промени, обуславящи развитието на училищното образование за години напред. Радостното е, че системата прие спокойно и посрещна отговорно значителните стъпки, които бяха направени.

През последната година от мандата на правителството екипът на Министерството на образованието и науката (МОН) има амбицията да потвърди и доразвие започнатото, като участниците в образователния процес почувстват първите положителни ефекти от предприетите промени. Основни акценти ще бъдат приемането на нов закон в областта на училищното образование и предучилищното възпитание и подготовка, формулирането на ясна и дългосрочна визия за развитието на научните изследвания в България, както и изграждането на динамичен модел за кариерно израстване в системата на висшето образование и науката у нас.

УЧИЛИЩНО ОБРАЗОВАНИЕ

1. Национална програма за развитие на училищното образование и предучилищното възпитание и подготовка (2006 – 2015 г.)

На 7 юни 2006 г. Народното събрание прие разработената от МОН и одобрена от Министерския съвет Национална програма за развитие на училищното образование и предучилищното възпитание и подготовка (2006 – 2015 г.). За първи път беше приет програмен документ, който определя основните принципи и мерки за развитие на системата през следващите 10 години. В съответствие с предвиденото в програмата всяка година до 1 октомври министърът на образованието и науката внася в Народното събрание доклад за изпълнението на Националната програма през предходната година, както и за основните мерки, които ще бъдат предприети през следващата учебна година. Представените досега два доклада бяха обсъдени от Комисията по образованието и науката на Народното събрание. В срок ще бъде внесен и третият доклад по изпълнението на програмата.

2. Усъвършенстване на механизмите за финансиране на училищното образование и повишаване на ефективността на разходите

2.1. Въвеждане на единен стандарт

От 1 януари 2007 г. всички държавни и общински училища, детски градини и обслужващи звена се финансират на основата на единни разходни стандарти. Стандартът е единен, но с оглед отчитане на обективни географски и демографски

характеристики, е диференциран, като общините са групирани в 4 категории. През 2007 г. средният стандарт беше в размер на 988 лв.

От 1 януари 2008 г., в съответствие с проведените преговори със социалните партньори, единният стандарт беше увеличен средно на 1157 лв. В момента в процедура на съгласуване между министерствата е предложение за увеличаване на стандарта от 1 юли 2008 г., така че средният стандарт да достигне 1266 лв.

През 2009 г., в зависимост от предвидените в бюджета средства за образование, целта е стандартът за издръжка на едно дете/ученик да надхвърли 1400 лв.

2.2. Въвеждане на системата на делегираните бюджети

Системата на делегираните бюджети е вторият ключов компонент от новия модел на финансиране на училищното образование. През 2007 г. системата беше прилагана по желание от страна на финансиращите органи, като МОН чрез различни мерки насърчаваше по-широкото ѝ въвеждане в училищата. Към края на 2007 г. на делегирани бюджети са над 600 общински училища в 45 общини, както и всички държавни училища, финансирани от бюджета на МОН (500).

От 1 януари 2008 г. системата беше въведена във всички 3062 държавни и общински училища.

Делегираният бюджет засилва финансовата самостоятелност на директора при управлението на училището. Той получава правомощията на второстепенен разпоредител с бюджетни кредити, правото да извършва компенсирани промени по плана на приходите и разходите, да се разпорежда със средствата на училището, да определя индивидуалните възнаграждения, преподавателската натовареност и броя на учениците в групи и паралелки, както и самостоятелно да определя числеността на персонала.

За обезпечаване на правилното въвеждане и прилагане на системата и за ефективно управление на делегираните бюджети бяха предприети следните мерки:

- В съответствие със Закона за държавния бюджет на Република България за 2008 г. (ЗДБРБ) общините разработиха формули за разпределение на средствата, получени по единните разходни стандарти, между училищата. Общините задължително предоставят не по-малко от 80 % от средствата на основата на единните стандарти, а останалите 20 % могат да разпределят, като отчитат обективни фактори, обуславящи неравенства в достъпа до образование. В помощ на общините МОН и МФ подготвиха указания и други материали за разработване на формулите.

- МОН изготви и предостави на директорите ръководство за въвеждане и функциониране, оценка и контрол на делегираните бюджети в образованието.

- В изпълнение на ЗДБРБ за 2008 г. и в съответствие с критериите, приети от Министерския съвет, беше извършена оценка на въвеждането на делегираните бюджети. Резултатите показват, че над 97 % от общините правилно са приложили изискванията на закона. Тези общини получиха допълнително 21 млн. лв. за поощряване на точното въвеждане на системата.

- Националният институт за обучение на директори проведе обучение на всички директори на държавни и общински училища за управление на делегираните бюджети.

Основна задача пред МОН през 2009 г. е да съдейства системата на делегираните бюджети в училищата да стане устойчива и необратима, като директорите и учителите усетят положителните ефекти от нея.

2.3. Право на преходен остатък

В съответствие с постигнатите договорености със социалните партньори по време на стачните действия на учителите, в ЗДБРБ за 2008 г. беше предвидена възможност държавните и общинските училища да задържат и да включват в бюджета си за следващата година превишението на приходите над разходите в края на предходната бюджетна година. Тази мярка насърчава ефективното управление на бюджетните средства, като дава възможност ефектите от това управление да се запазят за тези, към които средствата са били първоначално насочени.

2.4. Програмно финансиране на системата на училищното образование

Благодарение на осъществената в системата сериозна оптимизация и реализираните икономии, за първи път през 2007 г. успяхме да заделим 171 млн. лв. за финансиране на програми в областта на училищното образование, при това без да се увеличава бюджетът за образование като процент от БВП (това са почти 75 % от абсолютното увеличение на разходите за образование през 2007 г.). Тези процеси не бяха леки, но с помощта и разбирането на участниците в образователния процес днес можем да се похвалим с добри резултати – средствата бяха разходвани за постигане на конкретни цели в 14 направления. През 2007 г. МОН разработи и МС утвърди следните програми:

- Оптимизация на училищната мрежа (34 млн. лв.);
- Модернизация на материалната база в училище (22.5 млн. лв.);
- Училището – територия на ученика (12 млн. лв.);
- Квалификация (7 млн. лв.);
- ИКТ в училище (32.5 млн. лв.);
- Енергийна ефективност (15.5 млн. лв.);
- По-пълно обхващане на децата и учениците в задължителна училищна възраст (30.4 млн. лв.);
- Диференцирано заплащане (15 млн. лв.).

Тези програми дадоха възможност на училищата да кандидатстват с разработени проекти и да получат финансиране за развитие на определени дейности, които трудно биха могли да бъдат осъществени с предоставените им средства по линия на субсидията за издръжка.

През 2008 г. средствата за национални програми за развитие на училищното образование бяха увеличени на 221 млн. лв. (което е увеличение спрямо средствата за 2007 г. с близо 30 %).

Наред с актуализацията на програмите от 2007 г., беше одобрена нова програма „Въвеждане на система за национално стандартизирано външно оценяване” (4.8 млн. лв.).

За да отговори по-добре на различните потребности и възможности на общините, програмата „По-пълно обхващане на децата и учениците в задължителна училищна възраст”, модул „Осигуряване на закуска и мляко на всеки ученик в I-IV клас, както и на децата в подготвителните групи и класове” беше децентрализирана. Беше променен и принципът на финансиране на проектите по програма „Модернизация на материалната база в училище” за общинските училища. Реализирането на проекти в тези училища ще се осъществява в рамките на одобрената през месец юли 2008 г. програма „Съфинансиране на общински инвестиционни проекти, насочени към подобряване на материалната база в училище” (10 млн. лв.).

3. Въвеждане на компонентите на национална система за външно оценяване

В периода 2005-2007 г. бяха въведени първите компоненти на националната система за външно оценяване:

- За първи път през 2007 г. беше проведено национално външно оценяване след IV клас.
- За първи път изпитите след VII клас бяха проведени под формата на тест. За попълване на банката с тестови задачи МОН проведе ежемесечни национални конкурси за създаване на тестове и тестови въпроси по български език и литература и по математика, в които участваха учители и ученици от всички училища. Проведе се и първото национално състезание за решаване на тестове за седмокласници.
- През април 2007 г. в съответствие с изискванията на Закона за висшето образование бяха проведени пробни държавни зрелостни изпити (ДЗИ). В пробните ДЗИ участваха 5 % от учениците в XII клас. Изпитите бяха проведени под формата на тест.

През 2008 г. продължи изграждането на системата за външно оценяване:

- Отново беше проведено външно оценяване след IV клас, както и за първи път бяха проверени знанията и уменията на учениците след V клас. Както и през миналата година, резултатите не се отразиха на успеха на учениците, но са един добър и обективен измерител на нивото на постигане на държавните образователни изисквания и съдействат за провеждане на по-ефективна образователна политика. Външното оценяване през учебната 2007/2008 г. даде възможност да се проследи развитието на постиженията на учениците в два последователни класа, както и да се направи съпоставка на резултатите на два последователни випуска IV клас. През следващата учебна година външното оценяване ще разшири обхвата си и за учениците от VI клас.
- За втора поредна година изпитът след VII клас беше проведен под формата на тест. В последните три години МОН провежда последователна политика, насочена към увеличаване на възможностите на учениците за избор на училище и вид обучение. Това намира пряк израз в увеличаването на план-приема за кандидатстване след VII клас. Местата за прием бяха увеличавани последователно, както следва: през 2006 г. – 26 000 ученика, 1000 паралелки; през 2007 г. – 27 560 ученика, 1 060 паралелки; през 2008 г. – 33 587 ученика, 1198 паралелки.
- Проведено беше второто национално състезание за решаване на тестове за седмокласници, като за първи път класираните на първите три места на националния кръг на състезанието имаха правото по свое желание да ползват резултатите си като оценка по съответния предмет, без да се явяват на приеман изпит.
- В края на учебната 2007/2008 г. за първи път след десетилетия бяха проведени ДЗИ за всички ученици, които завършват XII клас.

За провеждане на матурите беше осъществена сериозна подготовка, в това число и информационна кампания:

- По молба на министъра на образованието и науката висшите училища още в края на месец февруари обявиха решенията си относно приемането на оценките от ДЗИ като вход към висше образование. Общо 41 висши училища приеха матурите, като 36 от тях ги приемаха вместо кандидатстудентски изпит за определени специалности, а 5 ги включиха само като балообразуващ компонент. Информация за специалностите и начина на признаване на резултатите от матурите беше обявена на сайта за матурите.

- Народното събрание прие промени в Закона за народната просвета, имащи за цел да усъвършенстват нормативната уредба на ДЗИ и да обезпечат тяхното провеждане.

- Чрез приемни дни и часове в регионалните инспекторати по образованието експерти предоставяха на родителите и учениците подробна информация за ДЗИ.

- В МОН беше открита гореща телефонна линия, на която ученици и родители можеха да зададат своите въпроси за ДЗИ и да получат информация и съдействие от експертите на министерството.

- Беше създаден специален информационен сайт, който обобщаваше цялата информация за матурите (www.zamaturite.bg).

- Бяха обявени и проведени конкурси за учители и ученици за създаване на тестове по всички 15 матуритетни учебни предмети.

- На всички училища с паралелки в XII клас беше предоставено информационно табло с най-важните дати за ДЗИ.

- Беше подготвена и разпространена чрез три национални всекидневника брошура, в която се съдържат отговори на най-често задаваните въпроси за матурите.

- Беше проведен телевизионен дебат на тема ДЗИ с участието на представители на всички заинтересовани страни.

- Беше организирана дискусия на тема „Матурите – често задавани въпроси”.

Заявления за явяване на матури подадоха 76 080 зрелостници от 1071 училища (79 334 бяха завършващите XII клас през учебната 2007/2008 г.). За явяване на матури заявления подадоха и 157 ученици със специални образователни потребности. На ДЗИ се явиха 72 951 ученици. На изпити по желание се явиха 1854 ученици. Като квестори в деня на изпитите участваха над 12 000 учители. Бяха създадени 14 национални комисии за оценяване по всеки учебен предмет, в които участваха 1382 оценители. Бяха проверени 145 823 изпитни работи. Създадена беше и комисия от 320 души по засекретяване и разсекретяване на изпитните материали, както и технически комисии от 135 души.

Основните изводи, които могат да бъдат направени на основата на резултатите от проведените ДЗИ, са:

- Системата и учениците приеха спокойно държавните зрелостни изпити. Организацията и провеждането на матурите премина без съществени проблеми.

- Тестовата форма не затрудни учениците.

- На национално равнище оценките по БЕЛ от матурите са близки до оценките от дипломите за средно образование на випуск 2007 г.

- По всички предмети има ученици постигнали много високи, включително максимални резултати.

- Обучението в профилираните гимназии е на високо ниво – резултатите от матурите са по-високи от оценките от дипломите за средно образование на випуск 2007 г.

- Налице са големи различия в резултатите от ДЗИ по видове училища.

- Налице са големи различия в резултатите от ДЗИ на ниво община.

- Наблюдават се сериозни разлики на ниво училище между оценките от матурите и оценките от дипломите за средно образование на випуск 2007 г. (по история и философия разликата е от над една единица).

- Учениците срещат трудности при работата с въпросите с отворен отговор и най-вече със задачите, свързани със създаване на текст, излагане и аргументиране на теза.

- Резултатите по учебните предмети, свързани най-тясно със себеразбирането, формирането на ценностна скала и на отношението към другите, към страната и към света, са незадоволителни.

4. Намаляване на необхванатите и отпадащите ученици в задължителна училищна възраст

Както през първите две, така и през третата година, продължи изпълнението на две от основните мерки за предотвратяване на отпадането на ученици, като при това обхватът им беше разширен.

4.1. Осигуряване на безплатен достъп до учебното съдържание

- До учебната 2007/2008 г. държавата осигуряваше безплатни учебници и учебни помагала за учениците от I до IV клас в държавните и общинските училища. През януари 2008 г. Министерският съвет разшири правото на безплатни учебници и учебни помагала и спрямо учениците от V до VII клас, както и спрямо учениците от I до VII клас в частните училища. За учебната 2008/2009 г. са предвидени 41 млн. лв. за безплатни учебници и учебни помагала за учениците (за сравнение за предходната учебна година бяха заделени 17 млн. лв.).

- С оглед отчитане на потребностите на отделните училища и повишаване на конкуренцията при доставката на безплатните учебници, закупуването им беше децентрализирано чрез предоставянето му в правомощие на общините, а по тяхно решение – на училищата.

- През изминалия период продължи създаването на електронни учебни курсове, които са на разположение на учениците в националния образователен портал. Със средства по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” ще бъде финансирано изработването на нови електронни помагала за учениците.

4.2. Осигуряване на безплатен транспорт

За гарантиране на принципа за осигуряване на равен достъп до съизмеримо по качество образование чрез безплатен транспорт до средишните училища за периода 2005/2008 г. са осигурени над 700 МПС, както следва:

- 2005 г. – 219 бр. на обща стойност 15 396 755 лв., от тях 22 бр. осемместни, 53 бр. единадесетместни, 72 бр. петнадесетместни и 72 бр. с двадесет и седем места.

- 2006 г. – 153 бр. на обща стойност 14 985 205 лв., от тях 74 бр. тридесетместни, 25 бр. единадесетместни и 54 бр. петнадесетместни.

- 2007 г. – 237 бр. на обща стойност 29 950 000 лв., от тях 9 бр. осемместни, 25 бр. единадесетместни, 47 бр. петнадесетместни, 68 бр. с 27 места и 86 бр. с тридесет и две места.

- 2008 г. – 95 бр. на обща стойност 14 956 206 лв., от тях 20 бр. петнадесетместни, 33 бр. с двадесет и седем места и 42 бр. с тридесет и две места.

5. Информационните и комуникационните технологии в училище

През 2006-2007 г. бяха положени сериозни усилия за масово навлизане на информационните и комуникационните технологии в училище:

- 2006 г. беше обявена за година на е-образованието.
- Беше въведено обучение по информационни технологии в V клас.

- Разработени бяха електронни учебни курсове.
- Бяха закупени и предоставени на българските училища 3000 преносими компютри, 2000 мултимедийни проектора и 3000 многофункционални устройства (копирна машина, принтер, скенер, факс).
- Бяха обучени над 95 000 учители по базова компютърна грамотност, над 3 000 ръководители на компютърни кабинети, над 2 000 учители по информационни технологии във връзка с въвеждането на обучение по информационни технологии в V клас.
- Стартира националният образователен портал (www.start.e-edu.bg).
- Създаден беше електронен регистър на дипломите за завършено средно образование, като всички издадени дипломи в края на учебната 2006/2007 са отразени в него.
- Над 98% от училищата в страната бяха свързани с високоскоростен Интернет достъп.

През 2007-2008 г. продължи активната политика на МОН по отношение на информационните и комуникационните технологии, като бяха предприети следните по-важни мерки:

- В 31 от най-големите български училища на всички учители бяха предоставени преносими компютри, беше изградена безжична (тип WiFi) мрежа и започна поетапното въвеждане на проекта „Електронен дневник”, целящ постепенно да обхване училищата в цялата страна. До края на 2008 г. подобна мрежа ще бъде изградена в още 24 училища, както и частично – в още 75.

- Бяха закупени нови конфигурации компютърна и периферна техника – 4500 преносими и 3100 настолни компютъра, 3000 мултимедийни проектора, които бяха разпределени по училища с над 300 ученика, с което съотношението брой ученици на компютър става 11,5:1.

- МОН осигури средства от бюджета си в размер на 5 млн. лв. за осигуряване на комуникационна свързаност и Интернет достъп на училищата. По този начин финансово беше обезпечен до края на учебната 2008/2009 г. един от най-важните компоненти в образованието. Средствата бяха предоставени на Държавната агенция за информационни технологии и съобщения, като до края на календарната година се очаква да бъде изграден оптичен пръстен с гигабитова свързаност между 15 от най-големите регионални инспекторати по образованието, а трафикът от училищата да бъде агрегиран към новосъздадената опорна мрежа.

- По Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” беше одобрен проект в размер на 39 116 600 лв. за допълващо финансиране на националните програми в областта на информационните и комуникационните технологии. Предвидени са дейности по осигуряване на по-евтин или безплатен домашен Интернет достъп на 20 000 учители, както и на специализиран софтуер за училищата; обучение на учители по създаване на електронно съдържание и чуждоезикова подготовка; доразвиване на информационната система на образованието с нови модули и приложни компоненти; финансиране на дейности по лицензиране и адаптиране на стойностно чуждоезиково образователно съдържание; изграждане на национален helpdesk и call център по ИКТ; изработване на нови електронни помагала по хуманитарните дисциплини от I до VIII клас и др.

6. Превръщане на училището в по-желана територия на ученика и ритуализация на училищния живот

МОН полага целенасочени усилия за превръщане на училището не просто в място, където учениците придобиват нови знания, но и в желана територия, където те откриват и изразяват себе си, проявят и развиват талантите си, формират чувство за принадлежност към някаква общност и прекарват свободното си време.

6.1. Национални програми

- Програма „Училището – територия на ученика”

За първи път през 2007 г. беше одобрена специална програма „Училището – територия на ученика”, включваща два модула – „Ритуализация на училищния живот” и „Развитие на извънкласните и извънучилищните дейности”, по която се финансираха проекти, насочени към развитие на извънкласните и извънучилищните дейности и ритуализация на училищния живот.

- За дейности, свързани с тържествено отбелязване на училищни празници, традиции и честване на кръгли годишнини на училища, бяха одобрени 150 проекти на обща стойност 154 057 лева.

- За дейности, свързани с изработване на елемент на униформа с отличителния знак на училището, бяха одобрени 107 проекти на стойност 1 465 697 лева. В резултат 43 317 ученици през учебната 2007/2008 г. получиха своите училищни униформи или отличителни знаци на училището си.

- За развитие на извънкласните и извънучилищните дейности бяха одобрени 1360 проекти на обща стойност 9 751 000 лв. В резултат на реализацията на проектите в различни форми на извънкласни и извънучилищни дейности през учебната 2007/2008 г. година бяха обхванати над 68 000 ученици.

През 2008 г. за ритуализация на училищния живот са предвидени 5 млн. лв. (за сравнение през 2007 г. за този модул бяха предвидени 2 млн. лв.) Значително са увеличени средствата за финансиране на проекти за създаване на училищни униформи. Максималната стойност на проектите е до 50 хил. лв. (увеличение с 10 хил. лв. спрямо 2007 г.), от които до 30 на сто съфинансиране от страна на училището. Създаден и нов модул „Ученически национални състезания и национални и международни олимпиади” с бюджет 3 млн. лв.

През 2007 г. по ОП „Развитие на човешките ресурси” стартира схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ „Да направим училището привлекателно за младите хора” с бюджет 9 779 150 лв., по която се финансират проекти, свързани с развитието на извънкласните и извънучилищните дейности. По тази схема са сключени 251 договора с бенефициенти (от получени 689 проектни предложения) на обща стойност 9 582 085 лева. Поради големия интерес към тази грантова схема през 2008 г. тя ще бъде отворена отново с общ бюджет 21 120 000 лв. Предвижда се подборът на проекти да стартира в началото на месец септември 2008 г. (в момента се очаква одобрението от страна на Комитета за наблюдение на Оперативната програма както на бюджета, така и на някои от условията за кандидатстване по тази схема).

- Програма „Модернизация на материалната база в училище”

- Модул „Спорт в училище”

През 2007 г. бяха осигурени 15 млн. лв. за създаване на условия за развитие на ученическия спорт. Това се прави за първи път през последните две десетилетия. Модулът „Спорт в училище” се реализира в три направления: дейности по възстановяване и текущо поддържане на външни площадки и съоръжения; дейности по изграждане на открити спортни площадки с изкуствени настилки; дейности по модернизиране на физкултурни салони. Извършените през 2007 г. ремонти по този модул са общо 450, разпределени по дейности, както следва: над 300 асфалтови площадки, близо 50 площадки с изкуствени настилки и около 80 ремонтирани физкултурни салони.

През 2008 г. още 51 училища ще бъдат ремонтирани по програмата (37 физкултурни салони, 8 площадки с изкуствени настилки и преасфалтиране на 6 площадки). Предложени са училища, които са били класирани при предходната година, но не са получили финансиране поради ограничения финансов ресурс. Бюджетът на модула за 2008 г. е 7 млн. лв.

- Модул „Обновяване на учебно-техническото оборудване”

През 2007 г. на училищата бяха доставени общо 41 648 маси, 82 440 стола и 8 451 бели дъски.

За 2008 г., при общ бюджет 7 млн. лв., освен подмяната на учебни дъски и закупуването на маси и столове, е включена и дейността по оборудване на училищни кабинети с учебни пособия. За първите две дейности е одобрено разпределение, според което: 558 училища ще получат общо 8 258 бели дъски, а 95 училища ще получат общо около 20 хил. маси и 40 хил. стола. За третата дейност в момента се провежда обществена поръчка, която следва да приключи до началото на септември, когато ще започне изпълнението на доставките.

- Модул „Създаване на достъпна архитектурна среда”

През 2007 г. бяха извършени дейности по адаптиране на архитектурната среда за нуждите на хора с увреждания в 55 училища.

През 2008 г. бюджетът на модула е 1 млн. лв. и ще бъдат изградени рампи и адаптирани санитарни помещения, както и достъпна архитектурна среда в специфични от инфраструктурна гледна точка обекти (асансьори и хидравлични съоръжения) в около 40 училища.

Намалението на средствата, а отгук и на училищата, които ще се възползват от програмата „Модернизация на материалната база” през 2008 г. е свързано с обстоятелството, че програмата се отнася само за държавни училища. По отношение на общинските училища тези дейности са включени в програмата „Съфинансиране на общински инвестиционни проекти, насочени към подобряване на материалната база в училище”, за която са одобрени отделно 10 млн. лв.

6.2. Исторически и други информационни материали

- Изработено беше табло с информация за националните символи, което през 2007 г. беше осигурено във всички 43 677 класни стаи по случай националния празник на България.
- За 9 май 2007 г. (Денят на Европа) всички училища получиха подобно информационно табло със символите Европейския съюз.
- През 2008 г. по повод националния празник на България и 130 години от Освобождението на България от османско владичество всички 3069 училища в страната получиха от МОН комплекти „Реликви на българската национална епопея”.

6.3. Празници, ритуали, награди, инициативи с участието на ученици

През тези три години МОН прояви необходимата последователност и настойчивост за утвърждаването на традиции за еднообразно тържествено отбелязване на национални празници и празници с важно значение за системата на училищното образование, в това число чрез въвеждането на нови такива:

- Утвърдена беше традицията учебната година да се открива едновременно във всички училища с вдигане на националното знаме под звуците на националния химн. За тази цел на всички училища бяха осигурени национални флагове, пилони и CD с националния химн.
- По инициатива на МОН три поредни години 24 май се отбелязва с празнично ученическо шествие на духови оркестри и мажоретни състави от цялата страна.
- На 9 май се провежда Ден на ученическото самоуправление в МОН и във всички училища в страната.
- Три поредни години на 11 май се организира ученически поход от Рилския манастир до пещерата, в която е живял Св. Иван Рилски, по време на който министърът на образованието и науката връчва ежегодната награда „Св. Иван Рилски”, присъждана на директори на училища.
- По предложение на министъра на образованието и науката, с решение на Министерския съвет 5 октомври беше обявен за Ден на българския учител.
- По повод провеждането на Празниците на изкуствата „Аполония” беше учредена награда „Аполония”, която ежегодно се присъжда на деца и ученици – млади таланти с изявени дарби в областта на музикалното изкуство и с високи постижения в учебната, извънкласната и извънучилищна дейност. През 2006 г. наградата беше връчена на Националното музикално училище „Любомир Пипков”, а през 2007 г. – на студента от Националната художествена академия Светлин Георгиев.
- Три поредни години МОН организира национален конкурс за художествена фотография. През 2008 г. конкурсът беше на тема „Училището”. Участие взеха 120 фотографии от цялата страна с над 200 фотографии. Бяха отличени 12 фотографии, от които беше изработен календарът на МОН за 2008 година.
- Беше проведен конкурс за създаване на лого на МОН. Авторът на избраното предложение получи парична награда.
- За първи път започна активна кампания за повишаване на привлекателността на професионалното образование чрез организиране на национални състезания по професии. През учебната 2007/2008 г. в съответствие с утвърдения от министъра на образованието и науката календар бяха проведени 15 състезания.
- През май 2007 г. се проведе първото Национално модно ревю-спектакъл на модели на ученически униформи и абитуриентски облекла, изработени от учениците на

12 професионални гимназии по облекло и моден дизайн в страната. През май 2008 г. за втора поредна година МОН организира модно ревю-спектакъл на ученически униформи под наслов „Ученическото облекло – вчера, днес и утре”.

- На 19 май 2008 г. за пореден път бяха връчени наградите на победителите в Третия национален ученически конкурс за най-добра група по изграждане на газови инсталации.

- 2008 г. беше обявена за година на ключовите компетентности. Проведени бяха състезания по ключовите компетентности „Общуване на роден език”, „Математическа компетентност и основни знания в областта на природните науки и технологиите”, „Обществени и граждански компетентности”. Предстоят състезания между учениците от страната по другите ключови компетентности: „Общуване на чужди езици”, „Умения за учене”, „Дигитална компетентност (ИКТ)”, „Инициативност и предприемачество”, „Културна осъзнатост и творчество”.

7. Подобряване на авторитета и социалния статус на учителя

През първите две години основните усилия на МОН бяха съсредоточени в разработването на модел за кариерно развитие на учителите, както и на модел за диференцирано заплащане на учителския труд.

7.1. Разработване и въвеждане на модел на диференцирано заплащане

През 2007 г. МОН, със съдействието на МФ, Световната банка и социалните партньори, разработи модел на диференцирано заплащане, който бе подложен на широко обсъждане и беше приложен пилотно в 27 образователни звена в страната. Той намери отражение в приетата с Решение № 541 на Министерския съвет от 07.08.2007 г. Национална програма „Диференцирано заплащане” с общ бюджет 15 100 млн. лв. с два модула:

- Първи модул – педагогически специалисти – 13 100 млн. лв.
- Втори модул – директори на детски градини, училища и обслужващи звена – 2 млн. лв.

През 2008 г. националната програма беше актуализирана. В сравнение с 2007 г. средствата са увеличени приблизително три пъти – от 15, 1 млн. лв. на 44 млн. лв., разпределени в двата модула, както следва:

- Първи модул – педагогически специалисти – 39 млн. лв. и
- Втори модул – директори на държавни и общински детски градини, училища и обслужващи звена – 5 млн. лв.

В сравнение с 2007 г. е постигнат и по-висок обхват – 97 %, което дава основание за следните изводи:

- Преодоляна е психологическата бариера в резултат на запазване на доброволния принцип за участие;
- Повишена е мотивацията на педагогическите кадри за участие в диференцираното заплащане.

7.2. Разработване на модел за кариерно развитие на учителите

Разработеният от МОН модел беше обсъден със социалните партньори и поставен на обществена дискусия. Моделът предвижда кариерата на учителя да минава през пет длъжностни позиции – младши учител, учител, старши учител, главен учител

и учител методик. Основните цели на този модел са: засилване на мотивацията на учителите за пълноценно участие в процеса на обучение; осигуряване на предвидимост в развитието на кариерата съобразно личните планове, възможности и амбиции на всеки учител; обвързване на съответната длъжност с повече отговорности, но и със съответстващо на тях възнаграждение чрез интегриране на модела в системата на диференцирано заплащане. Новата система ще бъде въведена до края на 2008 г.

7.3. Децентрализиране на определянето на работните заплати

През 2008 г., в съответствие с процесите на децентрализация на административното и финансово управление на училищата, бяха извършени принципни промени в начина на определянето на възнагражденията на заетите в системата на училищното образование.

Премахнато беше централизираното определяне на възнагражденията на заетите в системата на училищното образование. Отпадна определянето на средни месечни брутни работни заплати като външен ограничител на възнагражденията на учителите в дадено училище. С приетата нова наредба за работните заплати на персонала в звената от системата на народната просвета бяха определени само общите правила за структурата на работната заплата, както и минимални размери на заплатите по длъжностни нива. Механизмите за определяне на индивидуалните заплати на учителите се договарят в колективния трудов договор и/или с вътрешни правила за работната заплата, а конкретните размери на индивидуалните основни заплати се определят от директора на училището.

От 1 юли 2008 г. основната работна заплата на учителите не може да бъдат по-ниска от 450 лв. при изпълнение на минималната или на по-висока норма на преподавателска натовареност. Създадени са и механизми за заплащане на допълнителната натовареност на учителите над минималната норма – или чрез основната работна заплата, или като допълнително трудово възнаграждение.

7.4. Квалификационни дейности

- В текущи планови квалификационни дейности през учебната 2006/2007 бяха включени 24 214 учители, а за периода август 2007 – август 2008 г. – общо 26 017 учители.

- Наред с текущата квалификация, през първите две години основен акцент в квалификационните дейности беше обучението на учители по учебния предмет „Човекът и природата” в V и VI клас (през обучение преминаха 2 617 учители по физика, химия и биология, които ще преподават новия учебен предмет в V клас, както и 2270 учители, които ще преподават учебния предмет в VI клас), както и обучението по базови компютърни умения за осигуряване на преподаването по нововъведения предмет „Информационни технологии” в V клас (над 2 000 учители).

- През третата година специално внимание беше посветено на учителите по чужд език. На основата на приетата през 2007 г. от Министерския съвет Национална програма за квалификация на педагогическите кадри с общ бюджет от 5 млн. лева се проведе обучение на 1455 неспособни учители за придобиване на професионална квалификация „учител по чужд език”. Продължава квалификацията на 1150 учители с висше образование за придобиване на професионална квалификация „учител по чужд език”, която ще приключи през ноември 2008 г. Бяха организирани и проведени квалификационни курсове за усъвършенстване на знанията, уменията и компетентностите на учителите по чужд език според изискванията на Общата

европейска езикова рамка, както следва: учители по испански език – 200; учители по руски език – 100; учители по френски език – 60.

- През месец октомври ще стартира одобрен проект по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” – „Повишаване на квалификацията и създаване на условия за кариерно развитие на учителите, преподавателите във висшите училища и директорите” – на обща стойност 6 845 405 лв. Изпълнението на дейностите, предвидени по проекта, ще създаде възможност за обогатяване и разширяване на професионалните компетенции в съответствие с потребностите от висококвалифицирани преподаватели в приоритетни области:

- въвеждаща квалификация за новоназначени учители – не по-малко от 300 учители;

- текуща и надграждаща квалификация по ключови компетентности – квалификационни курсове за учители по чужд език и сертифициране от акредитирани външни институции – не по-малко от 1200 учители;

- квалификационни курсове по ИКТ и дигитални компетентности – не по-малко от 1000 учители;

- квалификационни курсове от професионални гимназии и професионални училища с акцент инициативност и предприемачество – не по-малко от 250 учители;

- квалификационен курс за класни ръководители, превенция на агресията - 1000 учители.

8. Повишаване на управленската компетентност на директора

От 1 ноември 2006 г. стартира ефективно работата на Националния институт за обучение на директори и започна изпълнението на програма за квалификация на директорите. Програмата за квалификация стартира с обучение на настоящите директори. От ноември 2006 г. до юли 2007 г. всички 2924 директори на училища са преминали краткосрочни курсове за повишаване на управленските умения, в това число в областта на управлението на делегиран бюджет.

За периода септември 2007 – юли 2008 г. бяха обучени 2336 директори на училища. Проведено беше и обучение на 67 новоназначени директори. До края на 2008 г. е планирано обучение на 720 директори на училища и на 200 директори на детски градини по две национални програми.

9. Оптимизация на училищната мрежа. Средищни и защитени училища

През последните години МОН и общините положиха сериозни усилия за оптимизиране и реструктуриране на училищната мрежа и за намаляване на броя на маломерните и слетите паралелки. Процесът на оптимизация е проявление на принципа за осигуряване на възможност на всяко дете да получи достъп до качествено образование, както на целите за повишаване на ефективността на разходите за образование.

9.1. Оптимизация на училищната мрежа

За подкрепа на усилията на общините за оптимизация на училищната мрежа и укрепване на средишните училища през 2007 г. беше одобрена специална програма „Оптимизация на училищната мрежа” с общ бюджет 34 млн. лв. По модул „Оптимизиране на училищната мрежа” кандидатстваха 64 общини със 78 проекта. По

мярка „Преструктуриране на училищата и създаване на средищни училища” са класирани 47 общински програми с обща стойност на проектите 18,4 млн. лв. (в т.ч. 5 млн. лв. за доизграждане на нови училищни сгради). Общият брой на закритите през 2007 г. училища, за които общините получиха финансиране по програмата е 74, като в девет от общините е финансирано закриването на повече от 1 училище. По мярка „Намаляване на броя на паралелките” са класирани 22 общински програми на обща стойност 1,1 млн. лв. Броят на закритите паралелки, които водят до подобряване на пълняемостта, е 64.

Програмата продължи и през 2008 г., като общият размер на средствата беше увеличен на 67 млн. лв. По нея са постъпили 126 общински програми за оптимизация и 5 проекта на РИО за оптимизация на мрежата от специални училища. Одобрени са 123 общински програми за оптимизация на обща стойност 60,4 млн. лв. и 5 проекта за оптимизация на мрежата от специални училища на обща стойност 1,4 млн. лв. Общият брой на закритите през 2008 г. училища, за които общините получиха финансиране, е 296, а на преобразуваните – 13. Закрити са и 6 специални училища. През 2008 г. предоставеното на общините финансиране за оптимизиране на училищната мрежа и създаване на средищни училища е с 40,4 млн. лв. повече от 2007 г.

През 2008 г. обхватът на програмата беше разширен с включването на нов модул „Оптимизиране на вътрешната структура на училищата”, по който се финансират обезщетения в случай на прекратяване на трудовите правоотношения в резултат на намаляване на числеността поради промяна в структурата и състава на персонала. Финансирането по модула се извършва ежемесечно на база подадените формуляри до 10 число на текущия месец. До момента са одобрени постъпилите формуляри на общините, Министерството на земеделието и храните и МОН на обща стойност 2,3 млн. лв.

През 2008 г. като част от политиката за осигуряване на равен достъп до образование и като своеобразен коректив на оптимизацията на училищната мрежа бяха предвидени допълнителни инструменти – допълнително финансиране на средищните училища и уреждането на статут на защитено училище.

9.2. Средищни училища

С промените в Закона за народната просвета от месец май 2008 г. беше уреден механизъм за финансиране на допълнителните разходи на средищните училища, свързани с осигуряването на транспорт, столово хранене и полуинтернатно обучение. Така се създават допълнителни възможности за укрепване на средищните училища, наред с подкрепата, оказвана по линия на оптимизацията на училищната мрежа.

9.3. Защитени училища

МОН разработи и постави на обсъждане концепция за защитените училища – училища, които, ако бъдат закрити, това би довело до нарушаване на достъпа до образование. Министърът на образованието и науката представи на Комисията по образованието и науката на Народното събрание възможните критерии за определяне на статут на „защитено училище”, както и последиците от обявяване на едно училище за защитено – забрана за закриване на училището и възможност, при определени предпоставки, за получаване на допълнително финансиране. Статутът на защитено училище беше уреден в Закона за народната просвета. Критериите и списъкът на

защитените училища ще се приемат ежегодно от Министерския съвет с оглед осигуряване на възможност за гъвкав подход заради динамиката на процесите на оптимизация на училищната мрежа. В момента в процес на съгласуване е проектът на първия списък на защитени училища, който Министерският съвет предстои да приеме.

10. Интегриране на деца със специални образователни потребности и на деца, за които българският език не е майчин

През 2006-2007 г. беше реализиран чувствителен напредък по отношение на интеграцията на децата със специални образователни потребности, както и на децата, за които българският език не е майчин:

- В резултат на провежданата целенасочена политика през последните години значително беше увеличен броят на децата и учениците със специални образователни потребности, обучаващи се интегрирано в детските градини и училищата – през 2007 г. този брой беше 4380, спрямо 1593 през 2006 г. (нарастване с около 175 %). Отбелязва се и непрекъснато увеличаване на броя на детските градини и училищата, в които се обучават интегрирано деца и ученици със специални образователни потребности – 770 училища и 183 детски градини през 2007 г. За сравнение през 2004 г. техният брой е 130. Постигнат е процент на нарастване около 631 % спрямо 2004 г. и 40 % спрямо 2006 г.

- Значителни усилия бяха положени и за създаване на достъпна архитектурна среда в детските градини, училищата и обслужващите звена. Техният брой бележи ръст и към август 2007 г. е 184 – 153 училища, 22 детски градини и 9 обслужващи звена. По модула „Създаване на достъпна архитектурна среда” на националната програма „Модернизиране на материалната база в училище” през 2007 г. бяха разработени и одобрени проекти за осигуряване на архитектурен достъп за деца и ученици със специални образователни потребности в още 55 училища и обслужващи звена.

- Започнаха успешно да функционират създадените през 2006 г. 28 ресурсни центъра за интегрирано обучение и възпитание на деца и ученици със специални образователни потребности, в които през 2007 г. работят вече 635 ресурсни учители и специалисти.

- Провежда се активна политика, насочена към деинституционализация на децата от специалните училища и оптимизиране на мрежата на специалните училища.

- През 2006-2007 г. г. бяха закрити 15 дома за отглеждане и възпитание на деца, лишени от родителска грижа (ДОВДЛРГ) и 31 специални училища, от които: 13 помощни училища (за ученици с умствена изостаналост); 2 логопедични училища; 1 болнично училище; 1 оздравително училище; 12 социално-педагогически интерната (за ученици с девиантно поведение); 1 помощно възпитателно училище-интернат (за ученици с умствена изостаналост и с девиантно поведение); 1 целодневна детска градина (ЦДГ) за деца с физически увреждания. Учениците от закритите специални училища в по-голямата си част са насочени към интегрирано обучение в общообразователна среда.

- От 1 януари 2007 г. ДОВДЛРГ бяха преобразувани в специализирани институции за предоставяне на социални услуги (домове за деца) по смисъла на Закона за социалното подпомагане и бяха предоставени за управление на общините.

- През 2006 г. започна дейността си създаденият с ПМС № 4 от 11.01.2005 г. Център за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства.

- По данни на регионалните инспекторати по образованието за учебната 2006/2007 г. 16 557 ромски ученици са се обучавали в 262 приемни училища извън

ромските квартали, като в тези училища са функционирали 578 полуинтернатни групи. Майчин ромски език през учебната 2006/2007 г. са изучавали 95 ученици.

През 2008 г. продължи активната работа в тази област:

- През 2008 г. броят на децата и учениците, обучаващи се интегрирано в детските градини и училищата, е 5573 (т.е. с 1193 повече спрямо 2007 г.). Интегрираното обучение на тези деца и ученици се подпомага от 883 ресурсни учители, психолози, логопеди и рехабилитатори на слуха и говора.

- Осъществени бяха обучения на над 500 педагози за работа с деца с увреждания в общообразователна среда.

- Продължиха дейностите, свързани с деинституционализацията на децата от специалните училища и оптимизирането на мрежата на специалните училища. Закрити са 7 специални училища – 3 помощни училища и 4 социално-педагогически интерната. С това към края на учебната 2007/2008 година специалните училища в страната ни останаха 100.

- Осигурени бяха безплатни учебници за учениците със специални образователни потребности и брайлови учебници за учениците с нарушено зрение.

- Специални усилия бяха положени за осигуряване на необходимите условия, съдействие и технически средства за спокойно полагане на държавните зрелостни изпити от учениците със специални образователни потребности:

- Увеличено времетраене на изпита;

- Достъпна архитектурна среда, самостоятелни зали;

- Учители-консултанти и други специалисти (например психолози, логопеди)

в зависимост от вида увреждане и индивидуалните потребности на учениците;

- Устен формат на изпита за ученици с увреждания, които не им позволяват да положат писмен изпит;

- Адаптиран текст (например с уголемен шрифт на буквите) и технически средства (брайлови машини, брайлови принтери, брайлова хартия, лупи, аудиозаписи, дискове със специална компютърна програма).

- Разработено беше методическо указание за дейността на екипите за комплексно педагогическо оценяване в регионалните инспекторати по образованието.

- Проведен беше семинар с директорите на ресурсните центрове, свързан с подготовката им за изготвяне на програми за развитие на интегрираното обучение в областта, за развитие на партньорството с родителите и с обществото като цяло.

- За постигането на промяна в нагласите в подкрепа на интегрираното обучение бяха реализирани съвместни проекти с юридически лица с нестопанска цел, семинари, работни срещи.

- Проведени бяха две информационни кампании в подкрепа на интеграцията на децата със специални образователни потребности и промяна в обществените нагласи и две национални конференции с международно участие, посветени на обучението на децата със специфични нарушения в ученето и на включващото обучение.

- Проведени бяха четири обучителни семинара с експерти, педагози, родители, представители на други ведомства и на неправителствени организации за оценяването на образователните потребности и създаването на подкрепяща среда в детските градини и училищата. Обучени бяха 1000 педагогически кадри за работа с интегрирани деца и ученици със специални образователни потребности.

- Центърът за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства осигурява възможност през втората половина на 2007 г. за реализиране на разнообразни дейности по 4 програми на обща стойност 1 млн. лева.

- Приключи набирането, оценяването и финансирането на проектните предложения на конкурс по тема „Образователна интеграция на децата и учениците от ромски произход”, финансирани съвместно с Ромски образователен фонд – Будапеща на обща стойност 700 000 лева.

ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ

През първите две години от мандата на правителството екипът на МОН положи усилия за формиране на относително съгласие по основните предизвикателства, които стоят пред системата на висшето образование и мерките за тяхното преодоляване при отчитане на световните тенденции и европейските предизвикателства. Още през 2006 г. МОН започна широка обществена дискусия по основните акценти от една бъдеща Стратегия за развитие на висшето образование, която да залегне в основата и на нов Закон за висшето образование. Част от начертаните мерки залегнаха в приетия през май 2007 г. Закон за изменение и допълнение на Закона за висшето образование. Основната цел на промените беше да се създадат условия за конкуренция между висшите училища, която от своя страна да доведе до повишаване на качеството на висшето образование. Част от промените имаха за непосредствена цел и засилване на външния контрол върху дейността на висшите училища с оглед спазване на закона и прозрачно разходване на публичните средства.

1. Промени в модела на финансиране на висшето образование

- Една от най-сериозните промени, стимулираща конкуренцията между висшите училища, е същественото разширяване на приема на студенти. За учебната 2008/2009 г. броят на местата за обучение на студенти е 58 802 (от тях 50 581 в държавните, вкл. военните висши училища, и 9914 – в частните висши училища). Това е увеличение с близо 6000 места спрямо учебната 2007/2008 г. (51 909) и с над 15 000 места спрямо учебната 2006/2007 г. С 46 % спрямо учебната 2007/2008 г. е увеличен и броят на местата за докторанти във висшите училища и научните организации – 1403 (1049 редовно и 354 задочно обучение) при 963 през 2006/2007 г. Увеличеният прием във висшите училища дава възможност на повече завършващи средно образование да направят своя избор в съответствие с личните си предпочитания, възможности и амбиции, като значително намалява потока от студенти към незаконни структури, насърчава висшите училища да предлагат атрактивни условия за обучение и създава предпоставки в перспектива за пълно отпадане на приемните изпити и за утвърждаване на държавните зрелостни изпити като „вход” към висше образование

- С изменението на закона висшите училища получиха и по-сериозни правомощия при определяне на таксите за обучение. Министерският съвет и тази година одобри предложенията на висшите училища за такси за обучение, както са направени, при спазване на установените два принципа: таксите да са по-ниски от 30 % от диференцираните нормативни за издръжка на обучението и да не надвишават двукратния размер на средната работна заплата в страната по данни на НСИ. За учебната 2008/2009 г. най-високата такса е 960 лв., а най-ниската – 267 лв.

- За повишаване на отчетността и отговорността на висшите училища за разходването на публичните средства Законът за висшето образование предвиди, че държавната субсидия за издръжка на обучението се предоставя на основата на реално приетите студенти, а не на броя на местата за прием. Наред с това беше уредена и финансова санкция за държавните висши училища, които не спазват определения от

НАОА капацитет. През 2008 г. МОН осъществи контрол за усвояване на приема и спазване на определения капацитет и предприе съответните действия за спазване на закона.

2. Промени, свързани с институциите, които могат да предоставят висше образование

- В Закона за висшето образование беше въведена изрична забрана за провеждане на обучение извън основните звена и филиали на висшите училища, създадени по законоустановения ред.
- За да се премахнат предпоставките за заобикаляне на разпоредбите на закона относно местата, в които може да се провежда обучение на студенти, дейността по обучение на студенти (с изключение на практички и семинарни занятия, ползване на лаборатории и друга научна инфраструктура) беше изключена от приложното поле на договорите за сътрудничество между висшите училища и научните организации.

3. Засилване на прозрачността на управлението на висшите училища чрез създаване на съвети на настоятелите

Законът за висшето образование уреди задължение за всяко държавно висше училище да създаде съвет на настоятелите, в който да участват външни спрямо висшето училище лица. Към настоящия момент съвет на настоятелите са създали 16 държавни висши училища.

4. Подобряване на режима на акредитацията и системата за контрол на качеството на образованието

- Наличието на академичен състав и материална база бяха въведени като абсолютни условия за акредитация на висшите училища.
- Беше въведена забрана един и същи преподавател да участва в акредитацията на повече от две висши училища.
- Уредено беше задължение проучването на студентското мнение да се извършва поне веднъж годишно, като резултатите се обявяват публично.
- Предвидено беше задължение всеки преподавател да разработи и оповести описание на своя лекционен курс.
- Уредено беше изискване проверката на знанията и уменията на студентите да бъде писмена, освен когато естеството на учебната дисциплина не позволява това.

5. Подобряване на достъпа до образование и социално-битовите условия на студентите и докторантите

5.1. Закон за кредитиране на студенти и докторанти

През юли 2008 г. Народното събрание прие Закон за кредитиране на студенти и докторанти. Проектът беше разработен със съдействието на Министерството на финансите и Асоциацията на банките в България и беше подложен на широко обсъждане.

- Право да кандидатстват за кредити имат студенти и докторанти, които:
 - не са навършили 35 години;

- се обучават в редовна форма за придобиване на образователно-квалификационна степен „бакалавър“ („бакалавър“ и „професионален бакалавър“) или „магистър“, или на образователна и научна степен „доктор“ в създадено и функциониращо по законоустановения ред държавно или частно висше училище или научна организация в Република България;

- не са отстранени и не са прекъснали обучението си;

- не са придобили същата образователно-квалификационна степен.

• Кредитите ще се отпускат за целия или за част от периода на обучение за покриване на таксите за обучение и/или за издръжка. Правото за ползване на кредита за издръжка възниква при раждане или при пълно осиновяване на дете по време на обучението и се ползва от родителя, който упражнява родителските права, а ако това са и двамата – само от единия.

• Кредитите на студентите и докторантите ще се отпускат с държавна финансова подкрепа под формата на:

- гарантиране на кредитното задължение, включващо главницата и лихвата;

- заплащане на кредитното задължение или на част от него в определени от закона случаи;

- заплащане на премия за добро управление на банката.

• Предвидени си следните облекчения на заемите в полза на студентите и докторантите:

- отпускане на кредитите без обезпечение и без заплащане на такси, комисионни или други разходи;

- нисък лихвен процент – основния лихвен процент, определен от БНБ, увеличен с 2 пункта;

- дълъг гратисен период – периодът от сключване на договора за кредит до изтичане на 1 година от първата дата за провеждане на последния държавен изпит или защита на дипломна работа, съответно от датата, на която изтича определеният срок на докторантурата. По време на гратисния период студентите и докторантите не заплащат главницата и лихвите по кредита;

- дълъг погасителен период – 10 години, считано от края на гратисния период;

- възможност за предсрочно погасяване без такси, комисионни и допълнителни лихви;

- опрощаване на кредитното задължение – по силата на закона.

• Кредитите за студентите и докторантите ще се предоставят от банки, сключили типов договор с министъра на образованието и науката. Тези банки ще бъдат включвани в специален електронен регистър, поддържан от МОН.

• До няколко месеца ще бъде създаден и предвиденият в закона Национален съвет за кредитиране на студентите и докторантите към министъра на образованието и науката, както и ще бъде разработен проект на типов договор, който ще бъде предложен на банките.

5.2. Подобряване на условията в студентските общежития

• През 2007 г. от централния бюджет бяха осигурени допълнително (извън средствата за капиталови разходи, включени в трансферите за държавните висши училища) около 5,5 млн. лв. за ремонт и възстановяване на студентските общежития. Допълнително, след съгласуване с висшите училища и Министерството на финансите, в края на година бяха предоставени 40 млн. лв. от преизпълнението на приходите по държавния бюджет за ремонт, строителство, модернизация и подобряване на материално-техническата база на държавните висши училища.

- През 2008 г. Министерският съвет одобри програма за целево предоставяне на средства за ремонт на студентските общежития в размер на 50 млн. лв. С тези средства още до края на година ще бъдат ремонтирани над 10 студентски общежития.

5.3. Увеличаване на стипендиите на студентите и докторантите

- През 2008 г. беше Министерският съвет увеличи максималния размер на студентските стипендии от 90 на 120 лв.

- Почти двойно бяха увеличени стипендиите на докторантите – от 250 на 450 лв. Предвидени бяха еднократна премия в размер на 1000 лв. за предаване на дисертационния труд в срок, както и още една премия в размер на 1000 лв. при защита на дисертационния труд в рамките на една година от предаването му. На всяко висше училище от бюджета ще бъдат предоставяни и по 4 000 лв. за провеждане на процедурите по защита.

- По ОП „Развитие на човешките ресурси” ще бъдат предоставени допълнителни средства в размер на 10 млн. лв. за студентски стипендии, 2 млн. лв. за финансиране на практики за студенти и обучение в реална работна среда, както и около 4 млн. лв. за подкрепа на докторанти, постдокторанти, специализанти и млади учени.

6. Опазване на държавната собственост, предоставена за управление на висшите училища

В процес на разработване е законопроект за забрана на реституцията на земи, които са предоставени за управление на висши училища. След изготвянето на проекта той ще бъде подложен на обществено обсъждане и ще бъде предложен за одобрение от Министерския съвет.

7. Създаване на електронни регистри

- През изтеклия период МОН създаде четири електронни регистра:
 - Регистър на действащите и прекъснали студенти и докторанти
 - Регистър на академичния състав във висшите училища
 - Регистър на удостоверенията за признаване на висше образование
 - Регистър на дипломите за завършено висше образование
- В съответствие със Закона за кредитиране на студенти и докторанти предстои създаването на още два регистра – регистър на банките, които участват в системата за кредитиране на студенти и докторанти, и регистър на сключените договори за кредит на студенти и докторанти

НАУКА

1. Стратегия за развитие на научните изследвания в България

Воден от убеждението, че в днешния динамичен и все по-глобализиращ се свят само една силно развита в образователно, научно и технологично отношение страна може да посрещва достойно предизвикателствата на бъдещето, екипът на МОН, със съдействието на представители на висшите училища и научните организации, през 2007 г. започна работата по разработването на Стратегия за развитие на научните изследвания. Поискани бяха становища и предложения от всички научни организации,

свързани с формулирането на приоритетни научни области, възможните модели на финансиране, механизмите за стимулиране на качествените научни изследвания и др. Основните акценти от стратегията бяха обсъдени през май 2008 на кръгла маса, в която взеха участие ректорите на висшите училища, ръководството и директорите на институти на БАН, ръководството на Селскостопанската академия, членовете на Националния съвет за научни изследвания и ръководството на Фонд „Научни изследвания”. Проектът на стратегия до дни ще бъде изпратен за съгласуване с министерствата и ще бъде предложен за одобрение от Министерския съвет. След това проектът ще бъде внесен за приемане от Народното събрание.

2. Финансиране на науката

1.1. Увеличаване на публичните средства за наука

През изминалите три години беше постигнато сериозно увеличение на бюджетните средства за наука. Бюджетът на Фонд „Научни изследвания” за 2008 г. надхвърли 60 млн. лв., които са над четири пъти повече в сравнение с 2007 г. (15,9 млн. лв.). За 2006 г. бюджетът на Фонда беше едва 13,8 млн. лв. (в т. ч. 6 млн. лв. от намаления членски внос по Шеста рамкова програма). Общо разходите за наука са се увеличили с 43 % спрямо 2007 г. Целта е публичните разходи за наука да се увеличават ежегодно с поне 0,1 % до достигане на 1 % от БВП.

1.2. Утвърждаване на проектно-програмното финансиране и концентрация на ресурсите

- През изминалите три години последователно беше следван принципът за приоритетно увеличаване на средствата, които се разпределят на основата на проекти, за сметка на средствата, разпределяни по институции. В резултата на това през 2007 г. съотношението институционално-програмно финансиране е около 70:30, като през 2004 г. то е било едва 90:10. Поради сериозното увеличаване на бюджета на Фонд „Научни изследвания” през 2008 г. съотношението институционално-програмно финансиране тази година (т.е. за по-малко от 5 години) е вече 50:50.

- Нарастването на средствата за научни проекти позволи увеличаване на броя на конкурсите на 16, което, от своя страна, доведе до голямо разнообразие на възможностите за кандидатстване – има и колективни, и индивидуални конкурси, конкурси по приоритетни области и без приоритети, конкурси за държавните висши училища и конкурси, открити за широк кръг от кандидати. Същевременно увеличаването на средствата доведе до повишаване на максималната сума за кандидатстване и до възможност за осигуряване на повече средства за възнаграждения по отделните проекти.

- В откритите процедури бяха подадени 1 050 проекта, разработени от висшите училища, институти на БАН, Селскостопанската академия, нестопански организации и търговски дружества, което е 50 % повече в сравнение с 2007 г. Въпреки четирикратното увеличение на средствата за научни проекти, заявените суми надхвърлят 6 пъти лимитирания бюджет – за нови конкурси за отделени 45 млн. лв., а проектите, кандидатстващи по тях, са за близо 350 милиона.

- Постигната беше и известна концентрация на ресурсите с оглед провеждане на по-ефективна научна политика чрез: въвеждане на тематични конкурси в 6 приоритетни области; увеличаване на стойността на проектите от средно 30 000 лв. за проект през 2003 г. на средно 100 000 лв. през 2006 г. През 2008 г. се очаква средната

стойност на проект да достигне около 350 000 лв. През 2008 г. за първи път беше обявен конкурс за центрове за върхови постижения, което ще позволи допълнително окрупняване на научната инфраструктура и съсредоточаване на научен потенциал в няколко големи научни средища.

1.3. Насърчаване на сътрудничеството с бизнеса и образованието

През 2008 г. за първи път беше обявен конкурс към Фонд научни изследвания за интегрирани научни звена, чиято цел е да се превърнат в място за среща на научните изследвания, висшето образование и бизнеса.

1.4. Включване на българските учени в европейското изследователско пространство

- По предварителни данни до юли 2008 г. по VII Рамкова програма са спечелени 189 проекта, като приносът за България е приблизително 21 млн. евро. За година и половина българските учени са спечелили в отворените конкурси на програмата толкова проекти, колкото в предходната рамкова програма са постигнали за три години. За сравнение по VI Рамкова програма са подкрепени 250 проекта, в резултат на което в страната ни са постъпили над 27 млн. евро.

- По програма COST България работи по 116 проекта, като приносът за страните е близо 7 млн. евро. Със 70% се е увеличила активността на българските учени в сравнение с предходните две години, а приходът по тази програма се е увеличил с 40%.

- С 50 % са се увеличили страните, с които България е сключила договори за двустранно научно-техническо сътрудничество. Към момента българските учени работят по общо 120 двустранни проекта.

- За първи път са осигурени средства от бюджета за съфинансиране на българското участие в европейските научни програми.

2. Развитие и повишаване на авторитета на националния научен потенциал

2.1. Изграждане на динамичен модел за кариерно развитие

През 2008 г. започна разработването на динамичен модел за кариерно развитие, важна част от който е промяна в модела за даване на научни степени и научни звания. Основните акценти от бъдещия закон бяха обсъдени през март 2008 г. на кръгла маса с участието на ректорите на висши училища, директорите на институти на БАН и президиума на Висшата атестационна комисия. Проектът на нов закон е в голяма степен на готовност и до дни ще бъде изпратен за съгласуване на министерствата, а след това ще бъде предложен и за одобряване от Министерския съвет. Проектът е разработен при спазване на следните принципни положения:

- „Отпушване” на системата, но не за сметка на качеството чрез засилване на диспозитивното начало и опростяване на процедурите и по-ниско ниво на вземане на решения по същество

- Децентрализация при запазване на държавната гаранция за качество – баланс между гъвкава система и необходимостта от външен контрол

- Прозрачност и обективност на системата и отговорност на лицата, от които зависи изходът на процедурата

- Разделяне на правомощията по удостоверяване на „годност” (habilis) от правомощията на работодател
- Насърчаване на интердисциплинарните изследвания

2.2. Повишаване на социалния статус и засилване на мотивацията на учените за научна кариера

- Значително бяха увеличени допустимите средства за заплащане на участниците в научните проекти, финансирани по програмите на Фонд „Научни изследвания”, като през 2008 г. те достигнаха 50 % от средствата за изследвания (досега до 20 %). При това допустимите средства нарастват пропорционално на процента на младите учени в научния колектив.
 - Беше предвидено, че колективите, които включват повече млади учени, получават допълнителни точки при оценяването на проектите.
 - По ОП „Развитие на човешките ресурси” е разработен проект за осигуряване на достъп на университети и научни институти до глобални информационни бази-данни с висока научна стойност и изграждане на пилотни високотехнологични паркове на територията на 3 висши училища.
 - Беше обявен специален конкурс за проекти, в който могат да участват само млади учени и интересът към него в много висок (кандидатствали са 85 проекта на обща стойност 4,1 млн. лв. при предварителен бюджет от 400 000 лв.).
 - Обявени са и пилотни конкурси за насърчаване на младите учени:
 - „Стипендии за постдокторантски стаж в чуждестранни научни организации и задължителна работа в българска научна организация”;
 - „Разработване на докторантски труд съвместно между научна организация и/или университет и фирмена структура”
 - Бяха обявени конкурси за утвърдени учени и за завръщане на български учени, работещи в чужбина.
 - И през 2008 г. беше проведен конкурсът „Млади таланти”, който е част от Европейския конкурс за млади таланти, иницииран през 1989 г. Конкурсът предоставя възможност на младите хора от всички европейски страни и представители на други държави в света да представят своите научни идеи и да създадат контакти със свои връстници, имащи сходни интереси.
 - И през 2008 г. продължи кампанията на МОН за популяризиране на достиженията на българската наука, имаща за цел да представи дейността на различните научни звена у нас, като даде гласност на направените от тях открития или научно-приложни разработки и привлече вниманието на бизнеса с оглед тяхното пълноценно прилагане в практиката..
 - От изпълнението на приходите по бюджета в края на 2007 г. бяха осигурени 10 млн. лв. за ремонт, строителство и модернизация на материално-техническата база на Българската академия на науките.

3. Контрол на качеството на научните изследвания

3.1. Международна оценка на научните звена

- През 2007 г. беше извършена международна оценка на Фонд „Научни изследвания” с участие на експерти от водещи международни научни организации. През 2008 г. през международна оценка преминаха институциите в областта на

природните, медико-биологичните и инженерните науки, която беше основа за участие в програмата „Форсайт”. Оценката беше извършена от екипи международни оценители.

- Беше проведен първият цикъл на национална оценка на научната дейност в публичните научни организации и висшите училища.

3.2. Независима международна оценка на проектите

Увеличаването на бюджета за научни изследвания изисква повишена отговорност и по-сериозни усилия за гарантиране на прозрачността при разпределението на средствата. За тази цел условията на всички конкурси бяха обявени достатъчно отдалечено във времето спрямо датата за подаване на проектите и беше проведена широка разяснителна кампания сред бенефициентите.

За гарантиране на независимостта на оценката всеки проект се рецензира от чуждестранни експерти, а самата оценка се извършва от временни експертни комисии, създадени за всяка отделна конкурсна процедура.

4. Национални научни приоритети

Определянето на национални научни приоритети, в които да бъде концентрирано по-сериозно финансиране, по различни причини предполага един труден дебат. Разнопосочните мнения започват от това кой притежава правото и легитимността да произнася по приоритетите в науката, до това на основата на какви критерии да бъдат формулирани те или конкретно в кои научни области могат да се потърсят. Формулирането на научни приоритети е едно от основните предизвикателства и пред Европейския съюз.

Страната ни участва активно в дебата по Зелената книга за Европейското изследователско пространство, подготвена от Европейската комисия. През 2007 г. МОН инициира национална дискусия по поставените в Зелената книга въпроси с участие на всички заинтересовани страни – висши училища, научни организации и др. От запитаните близо 1000 учени и експерти около 300 представиха своите становища и отговори.

- През 2008 г. стартира национална програма „Форсайт” за очертаване на възможните национални научни приоритети на основата на оценяване на напредъка на отделни научни направления и институции.

- Беше проведено националното допитване относно значимите национални научни инфраструктури.

- Научните приоритети ще бъдат обект на обсъждане и в рамките на дискусиите по проекта на Национална стратегия за развитие на научните изследвания.

ОБРАЗОВАТЕЛНА ПОЛИТИКА СРЕД БЪЛГАРИТЕ В ЧУЖБИНА

През 2007-2008 г. сериозно беше поставена темата за образователната политика на страната ни по отношение на българите в чужбина. Екипът на МОН направен анализ на сегашното състояние и на негова основа предложи нови принципи и конкретни мерки, които да залегнат в основата на по-ефективна и модерна политика на българската държава спрямо нашите сънародници зад граница. Основните акценти от концепцията на МОН бяха представени на конференция, посветена на държавната политика към българите чужбина, както и на специално организирана през месец юли

кръгла маса на тема „Българското училище в чужбина. Състояние, проблеми и перспективи”.

АНТИКОРУПЦИОННИ МЕРКИ

През трите години от началото на мандата на правителството екипът на МОН предприе важни мерки, които имат ясно изразен антикорупционен ефект:

1. Въвеждане на законова забрана за предоставяне на образователни услуги срещу заплащане при наличие на конфликт на интереси и на задължение за подаване на декларации за липса на конфликт на интереси

През месец май 2008 г. с промени в Закона за народната просвета беше създадена уредба на отношенията, свързани с предоставянето на образователни услуги срещу заплащане.

- Изрично беше формулирана забрана за предоставяне на образователни услуги срещу заплащане при наличие на конфликт на интереси – когато учителят предоставя такива услуги на ученици от училището, в което преподава. Въведено беше задължение за учителите в началото на всяка учебна година да подават писмена декларация пред директора на училището относно обстоятелството дали през предходната учебна година са предоставяли образователни услуги срещу заплащане, както и относно липсата на конфликт на интереси.

- Поради естеството на своята дейност, свързана с управление на образованието, за директорите, помощник-директорите, началниците и служителите в регионалните инспекторати по образованието, служителите в МОН, както и общинските служители в обслужващите звена, е налице абсолютна забрана за предоставяне на образователни услуги срещу заплащане.

- При предоставяне на образователни услуги при наличие на конфликт на интереси, при неподаване на декларация, при подавана на декларация с невярно съдържание, както и при нарушаване на абсолютната забрана от лицата, осъществяващи управленски функции в системата, се носи дисциплинарна отговорност.

2. Въвеждане на основните елементи на една ефективна национална система за външно оценяване

- Ключов момент за развитието на училищното образование е изграждането на адекватна система за обективно стандартизирано външно оценяване. Външното оценяване (при което учениците се оценяват не от учителя, който им преподава) дава възможност за по-голяма обективност и създава условия за повече прозрачност в образователната система. То позволява да се направи сравнение с резултатите от вътрешното оценяване, което гарантира по-голяма отговорност на участниците в образователния процес. „Осветляването” на образователната система посредством формите на външното оценяване създава една по-добра цялостна антикорупционна среда.

- Използването на стандартизирани форми (тестове) намалява риска и отрицателните ефекти от евентуална субективност на оценката и на свой ред намалява необходимостта от получаването на образователни услуги срещу заплащане.

- Създаването на национални комисии за оценяване на държавните зрелостни изпити, осигуряването на квестори от други населени места, въвеждането на компютърна проверка на изпитните материали са само част от мерките, които са проявление на тези принципи.

3. Промени в системата за одобряване на учебници и за доставка на безплатните учебници за учениците от I до VII клас

- До юни 2006 г. класирането на учебниците, които ще се ползват в системата, ставаше на основата на гласовете на училищата (всяко училище имаше един глас). С промяна в нормативната уредба беше предвидено, че за да се определи кои са трите учебника по съответния предмет, които ще бъдат одобрени и ще се ползват в системата на училищното образование, се броят гласовете на всички учители, преподаващи този предмет. По този начин силно се ограничават възможностите за влияние при избора на учебници.

- От учебната 2008/2009 г. закупуването и доставката на безплатните учебници бяха децентрализирани – процедурите се провеждат не от МОН, а от общината, съответно училищата, което създава условия за по-голяма конкуренция между доставчиците.

4. Въвеждане на електронни регистри, които засилват прозрачността и улесняват контрола в системата

5. Сътрудничество с прокуратурата

5.1. Публично оповестяване и предаване за проверка на информация за 22 структури („поделения на чуждестранни висши училища“), провеждащи обучение и издаващи дипломи в нарушение на Закона за висшето образование

Въз основа на сигнала на МОН прокуратурата направи искания пред съда за прекратяване на дейността на съответните юридически лица, провеждащи обучението, а три от тях вече са прекратени.

5.2. Провеждане по сигнал на МОН на акция на Главна прокуратура за установяване на нарушения, свързани със заверка на фалшиви дипломи за висше образование

Като резултат от тази проверка трима служители на Министерството на образованието и науката бяха наказани с дисциплинарно наказание уволнение, един напусна по собствено желание, а трима бяха наказани с по-леки наказания. Наред с това, министерството предприе редица вътрешноорганизационни промени за подобряване на дейността и за минимизиране на възможностите за допускане на нарушения.

6. Разширяване на държавния план-прием след VII клас и на приема на студенти във висшите училища

Последователната политика на МОН през последните години за увеличаване на местата за прием както след VII клас, така и във висшите училища, от една страна, има ограничаващо действие по отношение на образователните услуги срещу заплащане, а

от друга – намалява възможността за корупционно въздействие поради недостиг на места. Тези мерки водят до отлив от незаконните структури, провеждащи обучение в нарушение на Закона за висшето образование, и намаляват натиска за създаване на нови висши училища, за които няма гаранции, че ще могат да предоставят образование с необходимото качество.

7. Предвиждане на изискване за писмена форма на проверката на знанията и уменията на студентите

Тази промяна в Закона за висшето образование от май 2007 г. отразява разбирането, че писмената форма на изпитите създава условия за по-голяма обективност на оценяването и за ограничаване на възможностите за нерегламентирано въздействие, още повече при наличие на задължение за съхраняване на писмените работи за срок, не по-малък от една година от провеждането на изпита.

8. Участие на чуждестранни рецензенти в процедурите за оценяване на научни проекти

Още през 2005 г. беше въведена практиката за извършване на независима международна оценка на проектите, които кандидатстват за финансиране от Фонд „Научни изследвания“. От 2006 г. всички проекти се рецензират от независими чуждестранни експерти.

9. Зелен телефон на МОН

През март 2006 г. беше открита постоянна безплатна телефонна линия, на която гражданите могат да оставят съобщения с мнения и предложения за дейността на всички звена в сферата на образованието, както и сигнали за нередности в системата. По всеки постъпил сигнал се извършва проверка и се предприемат съответни мерки съобразно компетентността на ведомството. От създаването на зеления телефон досега са постъпили 27 191 входящи обаждания, като по повод на някои от тях е сезирана прокуратурата.

ПАРЛАМЕНТАРЕН КОНТРОЛ

Министърът на образованието и науката и членовете на политическия кабинет редовно участват в заседанията на Комисията по образованието и науката, Комисията по въпросите на децата, младежта и спорта, Комисията по правата на човека и вероизповеданията и други парламентарни комисии, когато бъдат покани.

От встъпването си в длъжност министърът на образованието и науката е отговорил на 159 питання и актуални въпроси на народни представители.

СЪТРУДНИЧЕСТВО СЪС СОЦИАЛНИТЕ ПАРТНЬОРИ И ОБЩИНИТЕ. ПАРТНЬОРСТВО С ВЪНШНИ ЕКСПЕРТИ И СТРУКТУРИ НА ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО

1. Сътрудничество със социалните партньори и общините

1.1. Обсъждане на акцентите на образователната политика

Екипът на МОН поддържа активно сътрудничество с представителите на синдикалните и работодателските организации и редовно обсъжда с тях основни въпроси, свързани с трудовите и осигурителните отношения на заетите в системата на народната просвета и условията на труд в рамките на създадения отраслов съвет за тристранно сътрудничество. Представители на синдикалните организации и на Националното сдружение на общините в Република България (НСОРБ) участваха в работни групи, свързани с въвеждането на диференцираното заплащане, оптимизацията на училищната мрежа, разработване на единните стандарти за издръжка и др.

1.2. Колективен трудов договор

- На 31 май 2006 г. МОН подписа двугодишен Отраслов колективен трудов договор за системата на народната просвета съвместно със Съюза на работодателите и синдикалните организации в системата на народната просвета.
- На 30 юни 2008 г. беше подписан новият Отраслов колективен трудов договор за отрасъл „Средно образование”.

1.3. Съвместни проекти

- Министърът на образованието участва на редица форуми, организирани от Националното сдружение на общините в Република България.
- МОН и НСОБ осъществяват съвместно пилотен проект за децентрализация на управлението в системата на училищното образование.

2. Сътрудничество с външни експерти и структури на гражданското общество

- Като консултативен орган към министъра на образованието и науката беше създаден Обществен съвет по въпросите на обучението по религия в училище с основна задача да изработи концепция за формите, механизмите и сроковете за въвеждане на религията като учебен предмет от задължителното учебно съдържание. Проведено беше и специално социологическо проучване, изследващо обществените нагласи към изучаването на религия в училище. Разработената концепция беше представена на специално организирана кръгла маса с участието на народни представители, социолози, политолози, психолози и др.

- Асоциацията на банките в България активно участва в обсъждането на основните акценти на модела на студентско кредитиране в България и оказва експертно съдействие на екипа на МОН при разработването на проекта на закон, уреждащ тази материя.

- МОН подписа меморандум за съвместно сътрудничество при внедряването и прилагането на информационните и комуникационни технологии за развитие на

системата на образованието и подобряване на качеството на обучението с Българската асоциация по информационни технологии и МОН.

- Проведена беше среща с ръководството на Конфедерацията на работодателите и индустриалците в България, на която бяха обсъдени възможностите за повишаване на участието на частния сектор при финансиране на научните изследвания у нас, начините за засилване на взаимодействието между бизнеса и научните институции във връзка си изграждане на научна инфраструктура, както и изграждането на високотехнологични центрове в сътрудничество с бизнеса.

- МОН и фондация „Фридрих Еберт” организираха кръгла маса на тема „Новата образователна структура на средното образование”. В обсъждането на проекта за нов учебен план VIII-XII клас взеха участие учители, ръководители на регионалните инспекторати по образование, синдикати, браншови организации, работодатели и представители на академичната общност.

- Беше проведена кръгла маса с участието на социолози, политолози, психолози и общественици, на която бяха обсъдени резултатите от държавните зрелостни изпити и бяха формулирани някои от основните изводи за тях.

- Със заповед на министъра на образованието беше създадена работна група по въпросите на усвояването на книжовния български език с участие на представители на академичната и научната общност, както и на учители и експерти. Работната група има за задача до края на 2008 г. да извърши анализ на учебното съдържание по български език, да разработи проект на държавно образователно изискване за усвояването на книжовния български език, както и да направи анализ на необходимостта от приемането на закон, който да уреди отношенията, свързани с използването и защитата на книжовния български език.

ПОДКРЕПА НА НАЦИОНАЛНИ ПОЛИТИКИ СЪС СРЕДСТВА ОТ СТРУКТУРИТЕ ФОНДОВЕ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ. МЕЖДУНАРОДНО СЪТРУДНИЧЕСТВО

1. Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”

МОН, като междинно звено по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, пряко отговоря за приоритетни оси 3 и 4, а именно: „Подобряване качеството на образованието и обучението в съответствие с потребностите на пазара на труда за изграждане на икономика, основана на знанието” и „Подобряване на достъпа до образование и обучение”. Финансовите средства по тези приоритети са 436 993 047 евро, което представлява 36 % от общия бюджет на оперативната програма.

- През 2007 г. МОН стартира кампания за набиране на проектни предложения по четири програми, финансирани по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”:

- „Да направим училището привлекателно за младите хора” – бюджет 9 779 150 лв.

- „Разработване на механизми за училищни и студентски практики” – бюджет 3 911 660 лв.

- „Подкрепа за развитието на докторанти, постдокторанти, специализанти и млади учени” – бюджет 3 911 660 лв.

- „Създаване на благоприятна мултикултурна среда за практическо прилагане на интеркултурно образование и възпитание” – бюджет 5 574 116 лв.

От получените 1049 предложения бяха одобрени 405 проекти с общ бюджет 22 987 062 лв. Сключени са договори с 397 бенефициенти.

- През юни 2008 г. МОН стартира 6 нови процедури. Безвъзмездно финансиране на обща стойност 104 636 905 лв. ще получат проекти по програмите:

- „Информационни и комуникационни технологии в образованието”;
- „Повишаване на квалификацията и създаване на условия за кариерно развитие на учителите, преподавателите във висши училища и директорите”;
- „Подпомагане въвеждането на делегирани бюджети”;
- Разработване на система за оценка качеството на средното образование и рейтингова система за висшите училища в Република България;
- „Образователни услуги за ученици, изоставачи от учебния материал, и деца с изявени дарби”;
- „Студентски стипендии за равен достъп до образование и повишаване на мотивацията за по-добри резултати”.

- През август и септември 2008 г. ще стартират три нови схеми за подбор на проекти за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ:

- „Да направим училището привлекателно за младите хора” – бюджет 16 624 555 лева;
- „Разработване на механизми за училищни и студентски практики” – бюджет 3 911 660 лева;
- „Подкрепа за развитието на докторанти, постдокторанти, специализанти и млади учени” – бюджет 9 779 150 лева.

- За популяризиране на конкурсите по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, за които отговаря МОН, беше проведена информационна кампания, в това число чрез организиране на информационни дни в цялата страна.

2. Участие на България в програмите на ЕС в областта на образованието и науката

- На 10 април 2006 г. страната ни за първи път беше посетена от европейския комисар, отговарящ за науката и научните изследвания. Г-н Янез Поточник проведе координационни срещи с министър-председателя на Република България, министъра на образованието и науката и други министри, учени. На срещата с министъра на образованието и науката беше договорено намаляване на членския внос по VI-та Рамкова програма на ЕС за научни изследвания.

- От 1 януари 2007 г. страната ни участва в Седмата рамкова програма на ЕО за научни изследвания, технологично развитие и демонстрационни дейности вече като държава членка на ЕС. На 31 януари – 1 февруари 2007 г. МОН проведе лансираща конференция с участието на представители от Европейската комисия за популяризиране на програмата.

- Като държава членка на ЕС България участва в Програмата на ЕС „Учене през целия живот”, обединяваща действалите до 31 декември 2006 г. програми за мобилност „Сократ” и „Леонардо да Винчи”.

3. Хармонизиране на българското законодателство с правото на Европейските общности

- Изменения и допълнения в Закона за народната просвета, с които в българското законодателство са въведени разпоредбите на Директива 77/486 ЕЕС за обучение на деца на работници мигранти.

- Изменения и допълнения в Закона за висшето образование, с които се предвиждат условия за прием и обучение на граждани на държавите членки на ЕС във висшите училища на Република България еднакви с тези, уредени за българските граждани; въвежда се общоевропейската система за признаване на квалификации и се урежда възможност висши училища на държави членки на ЕС да откриват поделения на територията на Република България.

- Приемане на Закон за признаване на професионални квалификации, с който в българското законодателство бяха въведени изискванията на Директива 2005/36/ЕО на ЕП и на Съвета относно признаването на професионалните квалификации, Директива 2006/100/ЕО на Съвета за адаптиране на някои директиви в областта на свободното движение на хора поради присъединяването на България и Румъния, Директива 74/556/ЕИО на Съвета относно определяне на подробни разпоредби за преходните мерки, свързани с дейности в търговията и в разпространението на токсични продукти, и за дейности, които предполагат професионално използване на тези продукти, включително дейности на посредници, и на Директива 74/557/ЕИО на Съвета относно реализиране на свободата на установяване и свободното предоставяне на услуги по отношение на дейности на самостоятелно заети лица и на посредници в търговията и в разпространението на токсични продукти.

- Промени в подзаконовите нормативни актове, свързани с въвеждане на изискванията на ЕС по отношение на придобиването на квалификация по определени професии

- Приемане от Министерския съвет на Списък на регулираните професии в Република България. С Решението се определят и компетентните органи по даване/признаване правото на упражняване на регулирани професии в страната. На интернет адрес <http://regprof.nacid.bg> се поддържа актуална информация по въпроси, свързани с професионалното признаване в държавите членки.

- Изменение на Закона за чужденците в Република България, с което в българското законодателство бяха частично въведени изискванията на Директива 2005/71/ЕО на Съвета относно специфична процедура за прием на граждани на трети страни за целите на провеждане на научноизследователска дейност и издаване на подзаконов акт, с който директивата беше транспонирана напълно и в срок.

- Приемане през юни 2008 г. на Закон за ратифициране на Конвенцията за определяне на Устава на европейските училища.

4. Участие в работата на органите на ЕС

От 01.01.2007 г., в рамките на пълноправното членство на Република България в ЕС, МОН участва активно в процеса на вземане на решения и във формирането на образователната политика на Общността. Активно е българското участие в работата на Съвета на Европейския съюз, във формат министри на образованието, както и в работата на спомагателните му органи.

5. Международно сътрудничество

- През декември 2007 г. министърът на образованието и науката посети Европейската организация за ядрени изследвания (ЦЕРН) в Женева, Швейцария. По време на посещението си министърът се запозна с работата на българските учени по инсталирането на камери на детектора CMS, който е един от основните експерименти на ЦЕРН. Чрез експеримента учените ще се опитат да пресъздадат условията на

„Големият взрив” и да отговорят на въпроса как е създадена Вселената. Първите резултати ще са ясни през 2009 г.

- На 29 февруари 2008 г. в София беше проведена 14-ата конференция на Комитета на министрите на страните-участнички в Централноевропейската програма за университетски обмен (СЕЕРУС), която беше открита от министъра на образованието и науката.

ОСНОВНИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД МОН ДО КРАЯ НА МАНДАТА

1. В областта на училищното образование

- Приемане на новия закон в областта на училищното образование.
- Въвеждане на система за кариерно развитие на учителите.
- Въвеждане на трите стълба на системата за диференцирано заплащане.
- Провеждане на външно оценяване в VI клас.

2. В областта на висшето образование

- Продължаване на работата по Стратегията за развитие на висшето образование и промени или нов Закон за висшето образование

Основен акцент – акредитацията на висшите училища и контролът върху качеството на висшето образование

- Мерки за защита на дипломите за висше образование – холограмни стикери

3. В областта на науката

- Приемане на Стратегия за развитие на научните изследвания в България
- Приемане на Закон за научните степени и научните длъжности
- Мерки за повишаване на социалния статус и засилване на мотивацията на учените за научна кариера:
 - Увеличаване на възнагражденията на учените, работещи в приоритетните научни области (напр. достигане на средната заплата в централната държавна администрация), осигуряване на доживотно възнаграждение за академиците в размер равен на заплатата на народен представител
 - Създаване на привлекателен социален пакет за млади учени (стипендии, подпомагане на участието в конференции и др.)
 - Създаване на академично градче за младите учени и техните семейства.